4 Mei 2022 Swifterbant Vrijheid in verbondenheid Berend Jansen

Vandaag tijdens deze dodenherdenking gedenken we hen die zijn gestorven in de tweede wereldoorlog maar ook denken we aan de slachtoffers die het vaak na onmenselijke inspanning de oorlog wel konden overleven. Dit is het verhaal van één van hen.

Van oktober 1943 tot september 1945 was Gerda van Reenen-Vonk (zij was mijn Oma), samen met vijf kinderen en enkel honderden andere vrouwen met kinderen geïnterneerd in het kamp Lampersari op Java. Eén van de vele Jappen kampen. Haar man was predikant op Java en samen maakten ze vol idealisme deel uit van wat we nu noemen : het beladen koloniale verleden van Nederland. Nadat Nederlands – Indië, zoals dat toen nog heette, onder de voet gelopen was door de Japanners werden de Nederlanders, maar ook vele anderen, ondergebracht in kampen. Zo ook zij, gescheiden van haar man en oudste zoon die ondergebracht werden in een mannenkamp.

Moedig en standvastig heeft ze zichzelf en haar kinderen die moeilijke jaren door geloodst. Ze hield een dagboek bij, bedoelt voor haar man zodat hij het opgroeien van zijn kinderen achteraf toch nog zou kunnen meemaken. Het dagboek ademt de wil uit om te overleven, maar soms wordt het haar te machtig. Ik lees voor:

8 Juni 1945

Maandag kwamen er 500 menschen het kamp binnen en dinsdag nog eens 250. Ze zijn gefouilleerd op een vreselijke manier. Als de jappen geld vonden moesten deze vrouwen 1 week dag in dag uit in de zon staan, voor straf. Twaalf vrouwen zijn vreselijk mishandeld. De schrik zat er weer echt in. Onze straat kreeg gisteren straf. Er was een kedek gestolen we kregen 1 dag geen eten.

21 Juni 1945

Weer vreselijke dagen achter de rug. Weer een slachtoffer van de honger. O, zoo gaan er zovelen! En met onze voeding in het kamp is het zoo treurig gesteld, er gaan op 't ogenblik velen op bed liggen, ze kunnen niet meer. Nog steeds heeft het kamp straf. Al je spieren verslappen zonder voedsel. Zelf ben ik goed maar lopen kan ik ook haast niet meer. Ik krijg ook dikke voeten en benen.

't Moet heus niet lang meer duren. Zit er vooruitgang in de zaak? Soms denk je ze komen deze maand nog, en dan denk ik weer , er komt niet van.

-

Ze moesten het nog tot 16 augustus volhouden voordat ze weer kon ruiken aan de vrijheid.

76 jaar nadat deze zinnen geschreven zijn , ergens in Januari 2021. Die avond verwerk ik nog wat administratie in de huisartsenpraktijk. Plots realiseer ik me met schrik dat het al 21.15 uur is. De avondklok is al ingegaan. Ongemakkelijk stap ik op de fiets en schuchter en wat schuldbewust rijdt ik naar huis. Nu ruim een jaar later kun je je dat gevoel al niet meer voorstellen.

Was hier de vrijheid in het gedrang?

Deze twee situaties zijn natuurlijk niet met elkaar te vergelijken. In het eerste geval een grove en agressieve vrijheid beperking met grote gevaren voor het behoud van het leven. In het tweede geval een beperking van bewegingsruimte. Dat de beperkingen in de covid tijd hard zijn aangekomen, zal

ik niet ontkennen. Hard voor eenzame ouderen, hard voor studenten, hard voor scholieren en hard voor diegene die nauwelijks afscheid konden nemen van geliefden. Voor wie een gemeenschappelijke begrafenis / crematie er niet inzat.

Maar het kwam ook hard aan omdat we in de loop der tijd vrijheid waren gaan zien als het hebben van onbeperkte mogelijkheden. Drie keer per jaar op vakantie naar Barcelona of welk ander heerlijk Zuid-Europees vakantie gebied. Liefst vliegend voor 30 euro per retour. Misschien waren we ook vergeten dat er in het leven soms situaties op ons afkomen die offers van ons allen vragen. Offers voor een hoger doel te bereiken. En dat heeft niet zoveel met vrijheidsbeperking te maken.

Vrijheid in verbondenheid is de titel en het thema van de dodenherdenking van dit jaar. De titel suggereert dat er ook vrijheid zonder verbondenheid bestaat. Dat mijn vrijheid los staat van de vrijheid van anderen.

Vrijheid heeft er mee te maken dat je zelf kan nadenken wat voor jou het goede leven is. Dat je je daar over kan uiten, je mening te geven, en dat je ernaar kan streven om dat goede leven te realiseren. Maar dat laatste dan altijd in combinatie met anderen. Het heeft geen zin om over vrijheid na te denken als je in je eentje op een onbewoond eiland zit. Nee, we denken over vrijheid na juist omdat we met anderen leven, hier in Swifterbant, hier in Nederland. Vrijheid heeft dan ook niet te maken met egoïsme. Vrijheid zullen we altijd beleven in verbondenheid met de ander. Vrijheid zullen we met elkaar moeten vormgeven.

Om vrijheid te begrijpen en te waarderen moeten we misschien weer terugkeren naar situaties waar onvrijheid een duidelijk gegeven is. Ik denk aan situaties van machtsmisbruik binnen onze gezinnen en binnen onze relaties. Kinderen die verdrukt worden, denk maar aan de documentaire: de kinderen van Ruinerwold. Partners die elkaar tiranniseren en elkaar vrijheid in psychologische zin ontnemen. U kent de verhalen.

Ook denk ik, en dat is op dit moment onvermijdelijk, aan de oorlog in de Oekraïne. Al die mensen die zich bevinden in schuilkelder, in loopgraven, in tanks.

Voor deze mensen is vrijheid niet een filosofisch probleem. Zij hoeven niet na te denken over wat vrijheid betekent.

Zondag een uitzending van College tours, waarin Twan Huis een interview liet zien met een man even ten noorden van Kiev. Zijn hele dorp was door eigen mensen onder water gezet, om zo de opmars van de Russen te voorkomen (ik moet denken aan de Hollandse waterlinie uit de schoolboeken). Hij wist dat dit moest gebeuren, dat het zijn offer was voor het behoud van de vrijheid van de hele natie.

In dezelfde uitzending werd de Oekraïense zangeres en voormalig winnaar van het Eurovisiesongfestival gevraagd wat ze ons als boodschap wilde meegeven. Ze zij : waakt over jullie vrijheid.

Ik zou er aan willen toevoegen: waakt over de vrijheid en waakt over elkaar, want samen zullen we die vrijheid blijven koesteren en samen zullen we haar vorm blijven geven.